

Регіональні особливості освітньої міграції

В умовах глобалізації зростає роль освітньої міграції як важливої, інтелектуальної за змістом форми міграційних переміщень населення. В Україні лєвова частка освітньої міграції здійснюється в межах країни, має специфічні прояви на регіональному та міжрегіональному рівнях. Оцінка обсягів регіональних та міжрегіональних освітніх міграцій здійснена за допомогою статистичних показників (кількість приїжджих студентів денної форми навчання, які мають потребу у поселенні в гуртожитки; частка сільської молоді в загальній кількості осіб, які зараховані до вищих навчальних закладів (ВНЗ); кількість відокремлених структурних підрозділів головних ВНЗ у регіонах; кількість іноземних студентів, залучених на навчання). Проведений аналіз показав активну роль регіональної та міжрегіональної освітньої міграції у формуванні контингенту ВНЗ в усіх регіонах, а передусім у великих обласних центрах. За результатами експертного опитування оцінено міграційні настрої представників інтелектуальної еліти Західного регіону України. Зроблено пропозиції щодо державного регулювання освітніх міграцій освітян та науковців.

Ключові слова: освітня міграція, студенти, викладачі, регіон, регіональні особливості, оцінка.

Особливістю сучасного етапу глобалізації є те, що до чотирьох свобод руху (капіталу, робочої сили, товарів і послуг) додається «п'ята свобода» – свобода руху знань. Зняття віртуальних, хоча й відчутних кордонів між історично різними освітніми системами вимагає введення чіткої і зрозумілої для всіх учасників процесу системи дипломів, прозорості присудження наукових ступенів, еквівалентності кваліфікацій тощо. На європейському рівні створення єдиного «Європейського простору вищої освіти» (European Higher Education Area) і «Європейського простору досліджень» (European Research Area) забезпечує відкритість академічного руху для студентів, викладачів і дослідників.

Освітня міграція в Європі має глибокі історичні корені. Виникнення в XII–XIII ст. перших університетів у Західній Європі надало міграції освітній характер. Перший на території Європи університет «Аудиторіум» відкрив 425 р. візантійський імператор Феодосій II. Пізніше створено інші університети Європи: Болонський (1119 р.), у Франції (Сорбонна – 1170 р.), в Іспанії (Севілья – 1254 р.), в Англії (Оксфордський – 1163 р.) та ін. [1].

Зі вступом України у Болонський процес створені передумови для поступового входження в цивілізоване русло академічної мобільності студентів, викладачів, молодих учених, що створює можливості для розвитку особистості, посилення співпраці науковців та наукових установ на міжнародному рівні і в межах України, покращення якості вищої освіти і дослідницької діяльності.

Крім зовнішнього вектора, лєвова частка освітньої міграції здійснюється в межах країни, має специфічні прояви на регіональному та міжрегіональному рівнях. Тому метою статі є визначення особливостей та оцінка обсягів освітньої міграції студентів, викладачів на внутрі-, міжрегіональному рівнях в Україні та на світовому рівні.

Регіональна та міжрегіональна освітня міграція студентів. Україна успадкувала систему освіти, в якій розміщення ВНЗ за фаховим спрямуванням відповідало тогочасній територіально-галузевій структурі економіки. Внаслідок цього найбільш промислово розвинені регіони – Харківська, Донецька, Дніпро-

петровська, Львівська, Одеська області, місто Київ стали великими центрами надання освітніх послуг населенню, притягання міграційних потоків бажаючих здобувати освіту. В них було розміщено приблизно 40% ВЗО I–II рівня акредитації та 60% – ВЗО III–IV рівнів акредитації, в яких навчалися студенти приблизно у такому ж співвідношенні – 40% та 60% [2, с. 433, 435].

В останні роки помітно зростає авторитет навчально-освітніх комплексів тих регіонів, невисокий рівень розвитку яких у попередні десятиліття змушував молодь віддавати перевагу провідним ВНЗ обласних міст та регіонів. Обласні міста таких регіонів, як Волинська, Тернопільська, Закарпатська, Рівненська області, вже сьогодні стали потужними освітніми центрами, перебираючи на себе значну частину міжрегіональних потоків студентів. Отже, для формування й реалізації тих аспектів регіональної соціальної політики, які стосуються людського капіталу (інноваційного, освітнього, міграційного), необхідно відстежувати освітні міграції, використовуючи відповідні індикатори.

При визначенні обсягів внутрі- та міжрегіональних освітніх міграцій можна використати інформацію, яка міститься у формі державного статистичного спостереження №2-Знк, зокрема показник чисельності приїжджих студентів денної форми навчання, які мали потребу в поселенні у гуртожитки. Безумовно, аналіз міжрегіональних освітніх міграцій за цим показником не є повним, оскільки тут не враховується та частина студентів, які винаймають житло в приватному секторі, мешкають у родичів або за межами міста та щоденно доїжджають на навчання, а також ті студенти заочної форми навчання, які приїжджають на настановчу та екзаменаційну сесії.

У регіональному розрізі аналіз освітньої міграції за даним показником (табл. 1) дозволяє визначити такі її особливості.

1. В Україні за останні 5 років зростання кількості студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації на 107,3% є результатом подальшого зміцнення потенціалу національної освітньої системи, підвищення рівня освіченості нації, збільшення обсягів фінансування розвитку людського капіталу. Темп кількості приїжджих студентів (136,2%), що проживають поза територією місцезнаходження ВНЗ, свідчить про зростання обсягів освітньої міграції на внутрі- та міжрегіональному рівнях. З включенням в освітні переміщення випускники шкіл входять у нове соціальне середовище.

2. Якщо розглянути ВНЗ тих обласних центрів, до яких у колишньому Союзі і в часи державної Незалежності традиційно тяжіли освітні міграції, то упродовж аналізованого періоду їхні домінуючі позиції (за питомою вагою приїжджих студентів) в основному збережені. Але якщо у Дніпропетровській, Донецькій, Харківській областях частка приїжджих студентів практично не змінилася, то у Львівській області, м. Києві – навпаки: відбулося їх збільшення (абсолютне та відносне), а в Одеській області зменшення цих показників. Разом з тим, в аналізований період спостерігається скорочення обсягів міграційних освітніх переміщень у вказаній групі регіонів (крім м. Києва), що свідчить про активізацію освітньої діяльності в інших регіонах України.

3. Щодо співвідношення розрахованих темпових показників, то у територіальному розрізі можна виділити три групи регіонів (табл. 1). Перша група, в якій, як і в цілому по Україні, темпи освітніх міграційних переміщень перевищують темпи загальної кількості студентів, що вказує на зростання ролі освітніх міграцій у забезпеченні доступу до навчання. Таку особливість демонструють ВНЗ Волинської Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської,

Таблиця 1

Індикатори, які визначають обсяги освітньої міграції в регіонах України, у період 2004/05–2008/09 н.р. [4, с.4, 5, 54; 3, с. 27, 51, 120, 122, 200]

	Прійшли студенти ВНЗ I-IV рівнів акредитації денної форми навчання, які мали потребу у поселенні в гуртожитки						Громадяни інших держав, які навчаються у ВНЗ III-IV рівнів акредитації				Навчання студентів у відкритих структурних підрозділах головних ВНЗ у 2008 р. % до загальної кількості		
	2004/05 н.р.			2008/09 н.р.			2004/05 н.р.		2008/09 н.р.				
	Кількість прийшлих студентів, осіб	Прийшли студенти, % до загальної кількості	Частка регіону за % прийшлих студентів, %	Кількість прийшлих студентів, осіб	Прийшли студенти, % до загальної кількості	Частка регіону за % прийшлих студентів, %	Темп загальної кількості студентів, %	Темп кількості прийшлих студентів, %	осіб	Частка регіону, %			
Україна	409206	15,9	100	557374	20,2	100,0	107,3	136,2	22352	100	35599	100	10,9
АР Крим	10199	15,1	2,5	6867	10,2	1,2	99,8	67,3	1818	8,1	1773	5,0	49,4
Вінницька	17589	31,9	4,3	17911	32,1	3,2	101,1	101,8	534	2,4	1297	3,6	37,3
Волинська	6098	18,8	1,5	8616	23,9	1,5	111,0	141,3	2	0,0	23	0,1	26,2
Дніпропетровська	31836	17,5	7,8	33634	17,8	6,0	103,7	105,6	1133	5,1	1310	3,7	11,8
Донецька	31258	14,9	7,6	30143	14,9	5,4	96,8	96,4	1053	4,7	2208	6,2	12,4
Житомирська	14510	29,1	3,5	13318	28,1	2,4	95,1	91,8	29	0,1	45	0,1	13,5
Закарпатська	5296	20,6	1,3	6321	22,6	1,1	108,9	119,4	34	0,2	52	0,1	53,3
Запорізька	11121	11,8	2,7	12680	11,4	2,3	118,5	114,0	510	2,3	1190	3,3	5,7
Івано-Франківська	10360	17,8	2,5	13115	21,5	2,4	105,1	126,6	171	0,8	818	2,3	14,7
Київська	12277	6,8	3,0	12313	29,7	2,2	97,7	100,3	-	0,0	0	0,0	31,3
Кіровоградська	5423	16,7	1,3	5822	18,1	1,0	98,9	107,4	224	1,0	157	0,4	14,5
Луганська	15864	14,6	3,9	17561	15,0	3,2	107,4	110,7	1234	5,5	2781	7,8	3,0
Львівська	32135	21,7	7,9	41864	25,0	7,5	113,1	130,3	577	2,6	1121	3,1	9,2

Продовження табл. 1

	Приїжджі студенти ВНЗ I-IV рівнів акредитації денної форми навчання, які мали потребу у поселенні в гуртожитки						Громадяни інших держав, які навчаються у ВНЗ III-IV рівнів акредитації				Навчання студентів у відокремлених структурних підрозділах головних ВНЗ у 2008 р. % до загальної кількості		
	2004/05 н.р.			2008/09 н.р.			2004/05 н.р.		2008/09 н.р.				
	Кількість приїжджих студентів, осіб	Приїжджі студенти, % до загальної кількості	Частка регіону за % приїжджих студентів, %	Кількість приїжджих студентів, осіб	Приїжджі студенти, % до загальної кількості	Частка регіону за % приїжджих студентів, %	Темп загальної кількості студентів, %	Темп кількості приїжджих студентів, %	осіб	частка регіону, %			
Миколаївська	6403	15,1	1,6	7370	16,8	1,3	103,6	115,1	69	0,3	120	0,3	38,2
Одеська	37076	26,3	9,1	32278	21,4	5,8	106,7	87,1	2725	12,2	3760	10,6	4,6
Полтавська	17013	24,3	4,2	15875	21,5	2,8	105,4	93,3	458	2,0	908	2,6	17,2
Рівненська	12711	25,2	3,1	15397	27,4	2,8	111,7	121,1	19	0,1	21	0,1	10,3
Сумська	13283	20,4	3,2	11951	20,2	2,1	91,0	90,0	213	1,0	627	1,8	10,9
Тернопільська	15750	23,3	3,8	12962	20,5	2,3	93,4	82,3	388	1,7	630	1,8	12,6
Харківська	65200	23,5	15,9	64280	22,7	11,5	102,1	98,6	4885	21,9	7989	22,4	2,6
Херсонська	6427	14,5	1,6	6078	14,5	1,1	94,6	94,6	89	0,4	90	0,3	21,3
Хмельницька	13154	27,6	3,2	14890	27,1	2,7	115,2	113,2	20	0,1	57	0,2	16,2
Черкаська	12274	21,9	3,0	13135	22,7	2,4	103,4	107,0	63	0,3	75	0,2	15,9
Чернівецька	7796	20,7	1,9	11207	37,5	2,0	79,2	143,8	142	0,6	377	1,1	41,2
Чернігівська	9660	23,0	2,4	8108	22,5	1,5	85,5	83,9	19	0,1	6	0,0	23,3
м. Київ	82781	16,4	20,2	120523	19,2	21,6	124,6	145,6	5887	26,3	7947	22,3	0,1
м. Севастополь	2166	10,8	0,5	3155	15,9	0,6	99,2	145,7	260	1,2	217	0,6	24,7

Луганської, Львівської, Миколаївської, Рівненської Черкаської, Чернівецької областей, м. Києва, м. Севастополя.

4. Групи регіонів, у яких темпи освітніх переміщень є нижчими від темпів формування контингенту ВНЗ. Сюди можна віднести Запорізьку (114% та 118,5%), Одеську (87,1% та 106,7%), Полтавську (93,3% та 105,4%), Тернопільську (82,3% та 93,4%), Харківську (98,6% та 102,1%), Хмельницьку (113,2% та 115,2%), АР Крим (67,3% та 99,8%). У названих регіонах місцеве населення активніше бере участь у формуванні контингенту студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації, аніж приїжджа частина молоді.

5. Майже однакові темпи цих показників помічаємо у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Сумській, Чернігівській областях. Значення показників вказують на те, що населення, яке проживає в даному регіоні, та обсяги зовнішніх потоків освітньої міграції приблизно порівно формують контингент ВНЗ.

Важливим індикатором, за яким можна оцінити обсяги освітніх міграцій в Україні, є частка сільської молоді в загальній кількості осіб, які зараховані до ВНЗ I-II рівнів та ВНЗ III-IV рівнів акредитації (рис. 1). Як впливає з рис. 1, контингент ВНЗ I-IV рівнів формується значною мірою за рахунок молоді, яка проживає у сільській місцевості. В результаті виконання цільової програми щодо прийому до ВНЗ сільської молоді (Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 р. №1159 «Про підготовку фахівців для роботи в сільській місцевості») сільська молодь забезпечує ліву частину контингенту вишів. Так, у 2008 р. серед ВНЗ I-II рівнів акредитації більше половини зарахованих осіб – це сільська молодь. При середньому по Україні показнику 42,5% для ВНЗ I-II рівнів та 32,7% для ВНЗ III-IV відповідно у 19 та у 20 регіонах.

Таким чином, наведені індикатори засвідчують про високі обсяги освітньої міграції в регіонах України. Загалом потенціал освітньої міграції визначається різними факторами, серед яких домінують: висока престижність спеціальності і ВНЗ, розміщених в обласних центрах; висока якість освітніх послуг ВНЗ; привабливі умови навчання та проживання; можливість високих заробітків, кар'єрного зростання у майбутньому; більше шансів для працевлаштування у великому місті.

Сьогодні на обсяги освітньої міжрегіональної міграції здійснює потужний вплив фактор зростання філій ВНЗ в усіх регіонах країни, головні ВНЗ яких розташовані в інших містах. Неурегульоване збільшення кількості відокремлених структурних підрозділів головних ВНЗ в регіонах сприятиме суттєвому зменшенню міжрегіональних освітніх потоків. Наведені в табл. 1 частки студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації, які навчаються у структурних підрозділах ВНЗ, можна розглядати і як показники певного зменшення обсягів внутрі- та міжрегіональної міграції студентства. Вплив цього чинника на обсяги освітньої міграції можна розглядати з двох боків. З одного боку, функціонування таких структурних підрозділів ВНЗ полегшує доступ молоді до навчання, особливо сільської, а з другого боку, філії ВНЗ, які не мають достатнього рівня розвитку освітньо-наукового, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення, науково-педагогічних шкіл, не відповідають стандартам якісної освіти. Тому на державному рівні проводиться робота щодо позбавлення ліцензій на здійснення освітньої діяльності такими структурними підрозділами. Відтак здійснюване упорядкування мережі ВНЗ матиме своїм наслідком активізацію внутрі- та міжрегіональних освітніх переміщень населення.

Таким чином, оцінені обсяги внутрі- та міжрегіональної освітньої міграції засвідчують про високий рівень її потенціалу. В нинішніх умовах у його реалізації

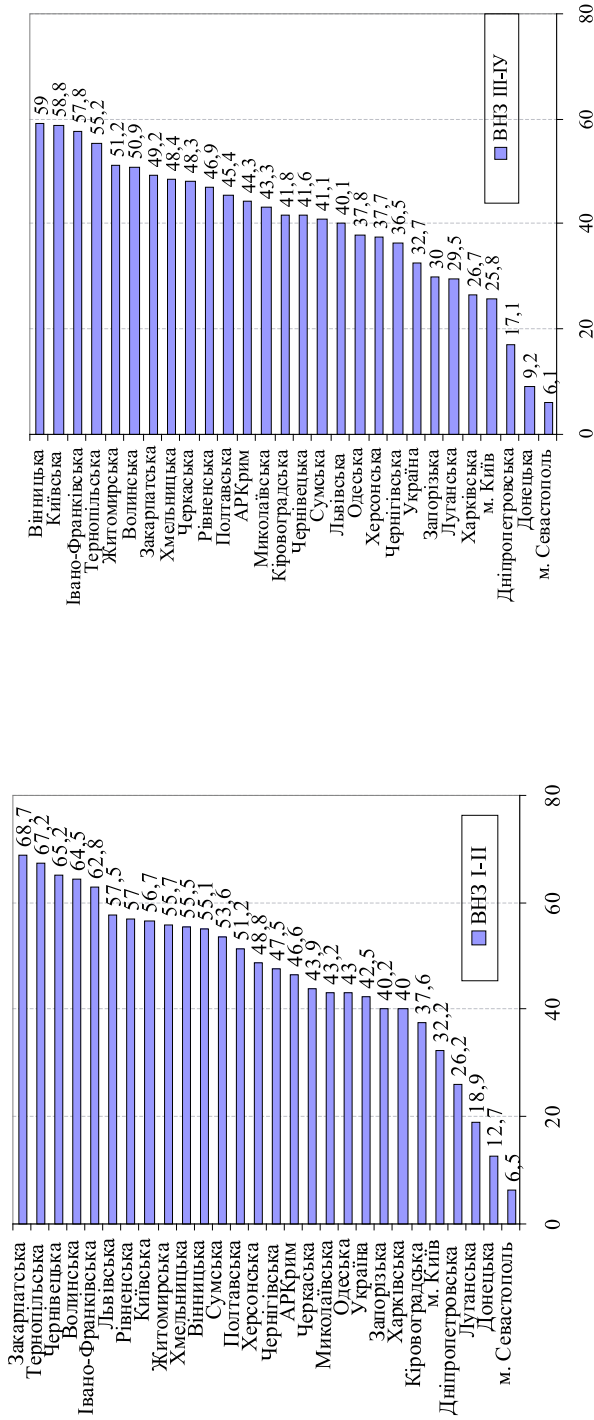

Рис. 1. Частка сільської молоді в загальній кількості осіб, які зараховані на навчання у 2008 р. до ВНЗ І-ІV рівнів

вагому роль відіграє співпраця між університетами на міжрегіональному рівні, а саме: організація широкого обміну студентами, аспірантами і викладачами. Так, МОН України ініціювало освітньо-наукове співробітництво з університетами різних регіонів країни щодо: обміну студентами для проходження ними навчальних і виробничих практик, організації їхнього дозвілля і відпочинку; обміну аспірантами та докторантами з метою їхньої участі у спільних наукових дослідженнях із різних галузей науки; обміну викладачами для викладання навчальних дисциплін, підготовки підручників, розроблення спільних спеціальних курсів, лабораторних робіт, а також проходження стажування з метою поглиблення знань із професійного українського мовлення [5]. Перераховані заходи посилюють якісні аспекти освітніх міграцій на внутрі- та міжрегіональному рівнях.

В усіх країнах із входженням національних освітніх систем у Болонський процес активізується зарубіжна студентська міграція. В Україні посилюються процеси із залучення іноземних студентів на навчання, а ВНЗ різних регіонів стають центрами притягання освітніх мігрантів з інших країн (табл. 1). Відповідно до законодавства України (прийняття Законів України: «Про вищу освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з нелегальною міграцією» та ряду Указів Президента України, спрямованих на посилення заходів боротьби з незаконною міграцією), громадяни інших держав та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також яким надано статус біженця в Україні, мають право на здобуття вищої освіти нарівні з громадянами України. Всі громадяни інших держав та особи без громадянства можуть здобувати вищу освіту за кошти фізичних (юридичних) осіб. Прийом на навчання громадян інших держав здійснюється на підставі: міжнародних договорів України; загальнодержавних програм; договорів, укладених вищими навчальними закладами з юридичними та фізичними особами.

На початок 2004/05 н.р. значними центрами притягнення зарубіжних студентів були: м. Київ – 26,3%, Харківська обл. – 21,9%, Одеська обл. – 12,2%, АР Крим – 8,1% від загальної кількості студентів, які навчаються у відповідному регіоні. На початок 2008/09 н.р. кількість зарубіжних студентів зросла у 1,6 разу. В регіональному розрізі збільшилась кількість ВНЗ, які запропонували надання освітніх послуг для громадян інших держав майже у всіх регіонах країни. На початок 2008/09 н.р. у 204 українських ВНЗ вищу освіту здобували 35599 громадян з 131 країн світу. Найпопулярнішими є українські ВНЗ для прибулих із Китаю (14,1%), Російської Федерації (13,2%), Йорданії (6,2%), Індії (6,1%), Туркменістану (5,1%) тощо [3, с. 126].

У 2009 р. понад 200 українських вищих навчальних закладів здійснювали підготовку 43 тис. зарубіжних студентів із 133 країн світу, що дозволило заробити 80 мільйонів доларів США, а також забезпечити роботою 4 тис. викладачів [5]. На цьому фоні проблемою залишається визнання документів про освіту, здобуту громадянами інших країн. МОН України має на основі міжнародних угод напрацьовувати відповідні процедури щодо визнання дипломів про освіту, здобуту в Україні громадянами інших держав, бо будь-які непрофесійні дії апарату із цих питань передусім негативно позначаться на міжнародному іміджі нашої держави.

Таким чином, проведений аналіз показав активну роль внутрі- та міжрегіональної освітньої міграції у формування контингенту ВНЗ в усіх регіонах та передусім у великих обласних центрах. Проте в останні десятиліття вектор внутрішніх освітніх міграцій поступово зміщується на захід.

Освітня міграція студентів: світовий рівень. За даними ОЕСР та ЮНЕСКО чисельність студентів, які навчаються за межами власної країни, зростає стабільно, починаючи з 1975 р. і прискорено зростає, починаючи з 1995 р. Статистика освітніх міграцій показує, що кількість таких студентів у світі зросла з півмільйона у 1970-х роках до майже одного мільйона у 1980 р., понад 1,5 млн. в середині 1990-х років, 2,7 млн. у 2005 р. і 2,9 млн. студентів у 2006 р. [8]. З 2006 до 2007 р. частка студентів, які навчалися за межами власної країни за програмами вищої освіти, у світі зросла на 3,3%, а їх кількість досягла понад 3 млн. осіб [6].

З часу приєднання України до Болонського процесу щороку зростає кількість молоді, яка бере участь у міжнародних освітніх переміщеннях, які в основному носять тимчасовий, нерегульований характер. За даними Світового звіту про освіту 2007 р., кількість українців, які навчалися за кордоном, становила 26 879 осіб (1% від загальної кількості студентів). З них найбільша кількість студентів навчалася в Німеччині – 8455 осіб, Росії – 6922 особи, Польщі – 2470 осіб, США – 1912 осіб, Угорщині – 1294 особи. Тоді як у цей період в Україні навчалось 23259 зарубіжних студентів, що на 362 особи менше, ніж мігрувало за освітнім фактором в інші країни [7]. В цьому процесі висока вірогідність того, що значна частка кращих студентів, які здобули різноманітні гранти на закордонне навчання, не повернуться на батьківщину, а отже, існує загроза втрати національного інтелектуального потенціалу. В усіх країнах для залучення освітніх мігрантів, посилення міжнародної конкуренції освітніх систем використовують різні способи стимулювання зарубіжної студентської мобільності: формування привабливих (пільгових) схем оплати за навчання, введення сприятливих візових режимів, розповсюдження спільних програм підготовки бакалаврів, магістрів із зарубіжними університетами, адаптація навчальних програм, методик навчання тощо [8].

Освітня міграція викладачів. Загальноновизнано, що вплив інтелекту вимірює з країни найздібніших і перспективних науковців-дослідників і викладачів. Тому в конструюванні механізмів переходу до інноваційної економіки, регіональної інноваційної та міграційної політик важливо врахувати міграційні установки викладачів, науковців, дослідників.

Важливою тенденцією сьогодення є активне заробітчанство викладачів ВНЗ, робота за сумісництвом в Україні та інших країнах переважно через низькі заробітки за основним місцем праці. В цілому по країні частка штатних викладачів серед викладацького складу у ВНЗ I-II та ВНЗ III-IV рівнів акредитації складає 83% [3, с. 112, 114]. Можна вважати, що 17% сумісників – це той мінімальний рівень освітньої міграції науково-педагогічних працівників у межах регіону та поза його межами. Реально обсяги академічної мобільності є набагато більшими.

Через активну заробітчанську позицію викладачів та науковців Україна є донором для наукових осередків Європи і США і держава втрачає величезні кошти, затрачені на навчання дослідників, які втягнуті у міграційні обміни. Заробітчанська зарубіжна міграція багатьох викладачів та науковців здійснюється напівлегально. Їхні виїзди за кордон дезорганізують навчальний процес за основним місцем роботи, погіршують якість освітніх послуг. Результати експертного опитування представників інтелектуальної еліти Західного регіону України (138 експертів – працівники академічних установ і вищих навчальних закладів, ІРД НАНУ, 2008 р.) показали достатньо високий потенціал міжнародної інтелектуальної міграції. На момент дослідження опитані так мотивували намір виїхати за кордон:

- поїхати для професійної діяльності для отримання тимчасових заробітків за кордоном: науковці НАН України – 25,8% опитаних, викладачі ВНЗ – 3,0%;
- поїхати на будь-яку роботу за кордон (щоб придбати житло, підняти матеріальний рівень тощо): науковці – бажаючі відсутні, викладачі ВНЗ – 4,5%;
- поїхати за кордон з метою підвищення кваліфікації, отримання нових знань, досвіду: науковці НАН України – 32,3%, викладачі ВНЗ – 46,3%;
- поїхати за кордон з пізнавальною метою (на конференцію, семінар, екскурсію тощо): науковці НАН України – 58,1%, викладачі ВНЗ – 59,7%;
- емігрувати на постійне місце проживання за кордоном – наміри інтелектуально емігрувати відсутні серед науковців та викладачів.

Отже, в умовах глобалізації зростає роль освітньої міграції як важливої, інтелектуальної за змістом форми міграційних переміщень населення. Оцінка міграційних настроїв за наведеними індикаторами ще раз доводить, що освітня міграція викладачів та науковців є вагомим фактором, що сприяє інтеграції українських вчених та молодих спеціалістів у міжнародний освітній простір. Наміри тимчасово включитися в освітні інтеграційні зв'язки – це ефективний канал отримання додаткового заробітку, самоствердження, реалізації власного інтелектуального потенціалу. Разом з тим, якщо буде забезпечено повернення їх на батьківщину, то після кількох років роботи за кордоном вони принесуть в Україну новий інтелектуальний продукт, нові знання і технології, нову трудову етику. Для того, щоб повернути ці процеси у регульоване русло на державному рівні, необхідно прийняти постанову Кабінету Міністрів України «Питання стажування аспірантів, докторантів, наукових, науково-педагогічних працівників у провідних університетах та наукових організаціях в Україні та за кордоном», затвердити Положення про стажування молодих учених, яке надавало б значно більші можливості, визначаючи мету, завдання, термін стажування, можливі джерела фінансування та загальні вимоги до його організації [9]. Слід визначити взаємні зобов'язання держави та молодих вчених щодо мети стажування, реалізації його результатів в Україні та матеріальної винагороди за нові знання, досвід. Підтримка державою наукової мобільності є важливим механізмом реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Качмар В. *Vivat Universitas Leopoliensis!* / В. Качмар // Каменяр. – 2001–№7. [жовтень].
2. Статистичний щорічник України за 1998 р. – С. 433, 435.
3. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/09 навчального року : [Статистичний бюлетень] / Державний комітет статистики України. – К., 2009. – 213 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2004/05 навчального року : [Статистичний бюлетень] / Державний комітет статистики України. – К., 2005. – 145 с.
5. Доповідь Міністра І. Вакарчука на розширеній підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України «Мета реформ у вищій школі – якість і доступність освіти» (2 квітня 2009 р.) [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2009_1/13_04/6.

6. Взгляд на образование 2009: показатели ОЭСР. Резюме на русском языке. OECD, 2009 [Электронный документ]. – Режим доступа: www.oecd.org/bookshop/.
7. Всемирный доклад по образованию 2007. Сравнение мировой статистики в области образования. – Институт статистики ЮНЕСКО, Монреаль, 2007. – [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://www.ifap.ru/library/book224.pdf>.
8. Леденева Т. Циркуляция умов и вызовы конкуренции систем образования [Электронный документ] / Т. Леденева. – Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2009/0387/tema06.php>.
9. Виступ Міністра освіти і науки І. О. Вакарчука на розширеному засіданні Кабінету Міністрів України під час розгляду питання «Про сучасний стан вищої школи, актуальні проблеми розвитку галузі та шляхи їх вирішення» [Електронний документ]. – Режим доступа: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2009_1/23_09/2/.

Семів Л.К. Региональные особенности образовательной миграции.

В условиях глобализации возрастает роль образовательной миграции как важной, интеллектуальной по содержанию формы миграционных перемещений населения. В Украине львиная доля образовательной миграции осуществляется в пределах страны, имеет специфические проявления на региональном и межрегиональном уровнях. Оценка объемов региональных и межрегиональных образовательных миграций осуществлена с помощью статистических показателей (число приезжих студентов дневной формы обучения, нуждающихся в поселении в общежития; доля сельской молодежи в общей численности лиц, зачисленных в высшие учебные заведения (вузы); количество обособленных структурных подразделений главных вузов в регионах, количество иностранных студентов, привлеченных на обучение). Проведенный анализ показал активную роль региональной и межрегиональной образовательной миграции в формировании контингента вузов во всех регионах, а прежде всего в крупных областных центрах. По результатам экспертного опроса оценены миграционные настроения представителей интеллектуальной элиты Западного региона Украины. Сделаны предложения по государственному регулированию образовательных миграций педагогов и ученых.

Ключевые слова: образовательная миграция, студенты, преподаватели, регион, региональные особенности, оценка.

Semiv LK. Regional Peculiarities of Educational Migration.

In the context of globalization the role of educational migration as an important intellectual by its content form of migratory movements of population gains more importance. In Ukraine the lion's share of educational migration lies within the country and has specific peculiarities at the regional and intraregional levels. Assessment of the volumes of regional and intraregional educational migration is provided on the basis of the statistical indicators (number of visiting students on the full-time education basis who live in student housing, the share of rural youth in the total number of persons, who enter the higher educational establishments; number of structural subdivisions of major higher educational establishments in the regions, the number of foreign students involved in the study). The analysis revealed the active role of regional and intraregional educational migration in forming of the contingent of higher educational establishments in all regions, but primarily in major regional centers. As a result of expert survey the attitude of the representatives of intellectual elite to migration in Western Ukraine is assessed. The proposals over the state regulation of teachers and scientists migration are made.

Key words: educational migration, students, teachers, region, regional peculiarities, assessment.

Надійшло 28.01.2010 р.